

Визначаючи правовий статус фізичної особи як суб'єкта цивільних правовідносин, слід зважати на те, держава в нормах цивільного права має за мету упорядковувати поведінку людей у різних життєвих ситуаціях та відносинах, забезпечити їм можливість вирішувати приватні суспільно-значимі питання, що також підтверджує позицію про необхідність широкого трактування такого правового явища як правовий статус.

Список бібліографічних посилань:

1. Корчак Т. В. Зміна правового статусу фізичної особи внаслідок оголошення її померлою // Форум права. – 2016. – № 2. – С. 99-104.
2. Форманюк В. Поняття правового статусу фізичної особи // Юридичний вісник. – 2014. – № 5. – С. 23-26.
3. Матузов Н. И. Правовая система и личность. – Изд-во Саратовск. ун-та, 1987. – 293 с.
4. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении. – М: Юр. лит., 1974. – 340 с.
5. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. – М., 1979. – 278 с.
6. Трихліб К. О. Правовий статус: Велика українська юридична енциклопедія у 20 т. – Т. 3. – Х: Право, 2017. – 952 с.

УДК 347.9

Володимир Андрійович КРОЙТОР,

професор кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1849-5721>

ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД СУДОМ ПРИ РОЗГЛЯДІ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

На сучасному етапі формування в Україні правової держави, прагнення суспільства до високих стандартів захисту прав людини, проведення вітчизняного законодавства до європейських стандартів, у тому числі й у правосудді, виникає необхідність вдосконалення моделей судочинства, взагалі і моделі цивільного судочинства, зокрема. Вдосконалення судових процедур в сфері здійснення правосуддя з цивільних справ та моделі цивільного судочинства детерміновано тією обставиною, що Україною 17.07.1997 р. ратифіковано Конвенцію про захист прав людини і основних свобод від 04.11.1950 р. (далі – Конвенція). Факт такої ратифікації покладає на Україну обов'язок дотримання тих вимог щодо захисту прав людини, які визначені європейською спільнотою, а, перш за все, вимог щодо доступності правосуддя та права

людини на справедливий судовий розгляд. З метою створення гарантій реалізації зазначених конвенційних вимог до правосуддя, у тому числі і з цивільних справ необхідно створити такі судові процедури та модель цивільного судочинства, які б були спроможні забезпечити реалізацію права на справедливий судовий розгляд.

Особа, яка звертається до суду, отримує можливість посилається безпосередньо на Конвенцію щодо захисту конвенційних прав, а також на практику Європейського суду з прав людини. Відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів No 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» передбачає, що Україна повністю визнає на своїй території дію ст. 25 Конвенції щодо визнання компетенції Європейської комісії з прав людини та ст. 46 Конвенції щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини. Виходячи з цього, Конвенція є складовою частиною національного законодавства і має реалізовуватися завдяки прагненню судових інстанцій гармонізувати норми Конвенції із законодавством України у реальній практиці судів.

Як міжнародний договір ЄКПЛ має формальний пріоритет щодо чинних законів, але, застосовуючи ЄКПЛ, слід виходити з того, що найвищий пріоритет має Конституція України щодо чинних для України міжнародних договорів. Відповідно до ч. 2 ст. 9 Конституції України укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Отже, у системі нормативних актів України ЄКПЛ має силу закону та формальний пріоритет перед іншими законами у випадках конкуренції та інкорпорована у правову систему України через механізм ратифікації. Факт приєднання до ЄКПЛ покладає на держав – учасниць обов'язок привести своє законодавство у відповідність до європейських стандартів.

Вплив на правозастосовну практику національних судів мають і рішення ЄСПЛ, але механізм такого впливу є специфічним. Контрольні органи Ради Європи не висловлювалися щодо обов'язковості рішень ЄСПЛ, держави — учасниці Конвенції, як правило, здійснювали відповідні заходи загального або спеціального характеру, що впливали з рішень ЄСПЛ. Рішення ЄСПЛ мають прецедентний характер для національної судової практики. Разом із тим слід мати на увазі, що ЄСПЛ приймає різні з точки зору впливу на практику національних судів рішення.

Видно, у системі актів, що ухвалюються ЄСПЛ, є акти застосування і акти тлумачення ЄКПЛ та Протоколів до неї. Причому, незалежно від характеру рішень Суду, вони є обов'язковими для держав-

учасниць Конвенції. Цей висновок є похідним від обов'язку держав дотримуватися вимог ЄКПЛ. Буквальне тлумачення ст. 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів No 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» може привести до висновку, що для України є обов'язковими тільки рішення Суду, які ухвалені проти України. Але ЄСПЛ, навпаки, виходить з універсальності своєї практики, незважаючи на суб'єктний склад справ, і більше того, у своїх прецедентах посилається на всю наявну судову практику. Такий підхід ЄСПЛ відображає дію принципу правової визначеності та забезпечує прогнозованість рішень ЄСПЛ. Таким чином є важливим, що при застосуванні ЄКПЛ українські суди мають застосовувати всю практику ЄСПЛ, тобто як відносно України, так і щодо інших держав.

З точки зору важливості застосування ЄКПЛ і практики ЄСПЛ слід підкреслити, що застосування Конвенції та впровадження європейських стандартів прав людини потребує забезпечення захисту прав, що надаються Конвенцією, у повному обсязі. Це означає, що у випадках, коли національні суди відмовляються розглядати аргументи, які ґрунтуються на ЄКПЛ, саме по собі це може кваліфікуватися як порушення Конвенції.

Визначальним чинником, що забезпечує реалізацію ЄКПЛ, практики ЄСПЛ національними судами, є визнання юрисдикції ЄСПЛ обов'язковою з питань тлумачення та застосування Конвенції і Протоколів до неї, застосування судами Конвенції має здійснюватися з урахуванням практики ЄСПЛ задля унеможливлення будь-якого порушення Конвенції. Тому судам при ухваленні рішень слід враховувати постанови ЄСПЛ, в яких дається тлумачення положень ЄКПЛ і які потребують застосування в конкретній справі.

УДК 347.61

Катерина Сергіївна НАУМЕНКО,

заступник директора – начальник відділу навчально-методичної роботи Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7403-0419>

ПОДІЛ СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ШЛЮБІ

Закон, визначаючи правовий режим майна осіб, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, закріплює, що майно, набуте цими особами під час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними. На нього